

TALABALARDA 4K MODEL ASOSIDA EKOLOGIK KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

UrDPI Pedagogika fakulteti, "Maktabgacha ta'lim va tabiiy fanlar"

kafedrası katta o'qituvchisi

Bekchanova Feruza Marimboy qizi

Kalit so'zlar: 4K modeli, ekologik ko'nikmalar, barqaror rivojlanish, ekologik ta'lim, ijtimoiy mas'uliyat, talabalar, ekologiya, ekologik bilimlar.

Hozirgi kunda global ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslarning tezda kamayib borishi kabi masalalar butun dunyo bo'ylab jiddiy tahdid solmoqda. Ushbu muammolarni hal qilishda talabalarning ekologik bilimlari va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Talabalar, kelajakda ekologik qarorlar qabul qilishda va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishga oid pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. 4K modeli (Knowledge, Know-how, Knowledgeable, Character) talabalarni ekologik bilimlar, ko'nikmalar, tajriba va shaxsiy mas'uliyat bilan ta'minlashga qaratilgan samarali yondashuv sifatida ko'rib chiqilishi mumkin.

4K modeli ekologik ta'limda quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga oladi:

- Knowledge (Bilim): Talabalar ekologiya, atrof-muhitni himoya qilish, barqaror rivojlanish va iqlim o'zgarishi haqidagi nazariy bilimlarga ega bo'lishlari kerak. Bu, ularning ekologik muammolarni tahlil qilish va ularni hal qilish uchun zarur bo'lgan asosiy bilimlarni o'z ichiga oladi.

- Know-how (Qanday qilishni bilish): Talabalar amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. Masalan, chiqindilarni saralash, qayta ishlash, energiya tejash, yashil texnologiyalarni qo'llash kabi amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish talabalar uchun zarur.
- Knowledgeable (Tajribaga ega bo'lish): Talabalar ekologik muammolarni hal qilishda malakali bo'lishlari kerak. Bu, ekologik masalalar bo'yicha yechimlar ishlab chiqish va amalga oshirish tajribasiga ega bo'lishni anglatadi.
- Character (Xarakter): Ekologik mas'uliyatni his qilish va atrof-muhitga nisbatan ehtiyotkorlik bilan yondashish, shaxsiy qarorlar va faoliyatlarda ekologik muammolarni hisobga olishni o'rganish. Bu, talabalar shaxsiyatining shakllanishi uchun muhimdir.

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda quyidagi aspektlarga e'tibor qaratiladi:

- Nazariy bilimlar: Ekologik fanlar, barqaror rivojlanish, iqlim o'zgarishi va ekologik xavf-xatarlar haqida keng bilimlar berish. Bu bilimlar talabalarni ekologik masalalarni to'g'ri tushunishga yordam beradi.
- Amaliy ko'nikmalar: Talabalar ekologik amaliyotlarni bajarishda ishtirok etishlari kerak. Misol uchun, tabiatni asrash, qayta ishlash va energiya tejash kabi faoliyatlar orqali ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish.
- Tajribaviy yondashuv: Talabalar ekologik muammolarga ilmiy yondashuvni o'rganadilar. Ular muammolarni tahlil qilish va optimal yechimlar topishda tajribaga ega bo'ladilar.
- Ijtimoiy mas'uliyat: Talabalar ekologik mas'uliyatni o'z hayotlarida amalda qo'llashga o'rganadilar. Bu ularni ekologik ongli fuqarolar sifatida tarbiyalaydi.

4K modelining asosiy maqsadi ekologik ta'limni samarali tarzda tashkil etishdir. Bu model talabalarni nafaqat nazariy bilimlar bilan ta'minlabgina qolmay, balki amaliy ko'nikmalar, shaxsiy mas'uliyat va ekologik ongni shakllantiradi. 4K modeli asosida ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda:

- Talabalar ekologik masalalarni tahlil qilish va ularni hal qilishda mas'uliyatli bo'lishadi.
- Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish orqali talabalar ekologik jarayonlarda faol ishtirok etishadi.
- Ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, talabalarni jamiyatda ekologik mas'uliyatni his qilishga o'rgatadi.
- Shaxsiy xarakterni rivojlantirish, talabalarni tabiatga nisbatan e'tiborli, mas'uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalaydi.

Xulosa qilib aytganda, 4K modeli asosida ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish talabalarni ekologik mas'uliyatni his qilish, amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirish va ekologik muammolarni hal qilishda malakali bo'lishga yo'naltiradi. Bu model talabalarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi, shuningdek, ularni ekologik barqarorlikni saqlashda faol ishtirok etishga undaydi. Ekologik ta'limni modernizatsiya qilish va 4K modelini joriy etish, nafaqat talabalarning ekologik bilimlarini oshiradi, balki jamiyatni umumiy ravishda ekologik ongli va barqaror rivojlanishga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Giddings.B., Hopwood.B., O'Brien.G. (2002). Environment, economy and society: Fitting them together into sustainable development. Sustainable Development, 10(4), 187-196.

2. Sterling.S. (2001). Sustainable education: Re-visioning learning and change. Green Books.
3. Sobel.D. (2004). Place-based education: Connecting classrooms and communities. The Orion Society.
4. UNESCO (2014). Education for sustainable development goals: Learning objectives. UNESCO Publishing.
5. Wals.A.E.J. (2010). Between knowing what is good and doing what is good: Environmental education for sustainable development. Environmental Education Research, 16(1), 1-5.